

16. Сластенин В.А. Педагогика: /Исаев И.Ф., Мищенко А.И., Шиянов Е.Н. Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. – М.: Школа–Пресс, 1998. – 512с.
17. Смагіна. Громадянська компетентність у контексті особистісного виміру. Доступ: <http://studentam.net.ua/content/view/7332/97/>
18. Тушева В.В. Компетентнісний підхід в системі вищої педагогічної освіти /Матеріали Міжнародної науково–практичної інтернет– конференції „Інтегративний характер ціннісних вимірів освіти в стандартах Болонського процесу”, травень 2008 року. – Бердянськ: Бердянський державний педагогічний університет. Доступ: http://www.bdpu.org/scientific_published/conf_2008.
19. Современный словарь иностранных слов. – СПб.: Дуэт, 1994. – 752 с.295].

УДК 371.311

Деркачов Ю.А.

викладач кафедри методики викладання суспільних дисциплін Сумського державного педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розглядаються можливості ефективного використання проблемних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів до сучасних вимог суспільного життя.

Ключові слова: проблемні методи навчання, інновації, мозковий штурм, дискусії, ігрові методи.

Деркачов Ю.А. Использование проблемных методов обучения в процессе профессиональной подготовки будущих учителей правовеждения.

В статье рассматриваются возможности эффективного использования проблемных методов обучения в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов к современным требованиям общественной жизни.

Ключевые слова: проблемные методы обучения, инновации, мозговой штурм, дискуссии, игровые методы.

Derkachov Y.A. Use of problem methods of educating in the process of professional preparation of future teachers of jurisprudence.

In the article possibilities of the effective use of problem methods of educating are examined in the process of professional preparation of future teachers to the modern requirements of public life.

Keywords: problem methods of educating, innovation, cerebral assault, discussions discussions, games.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що в період становлення та зміцнення суверенної демократичної правової держави й громадського суспільства в Україні побудова національної системи освіти передбачає новий підхід до професійної підготовки кадрів у першу чергу майбутніх учителів, яка повинна відповідати передусім сучасним суспільним потребам і світовим стандартам.

Досягнути цей рівень не можливо без новітніх технологій, де проблемні методи навчання є одними з найважливіших, тому що саме вони спонукають зацікавлено самостійно й творчо підходити до вирішення питань, які на кожному кроці зустрічаються майбутнім вчителям, при засвоєнні значних обсягів наукової інформації.

Дослідженню проблем використання окремих проблемно-пошукових методів присвячені праці авторів Ю. Бабанського, С. Вітвицької, Т. Добриніної, Л. Доненко, О. Катеруши та інших [1; 2; 3; 4; 5], сутність яких полягає в розумінні інноваційного підходу до процесу навчання з метою подальшого розвитку особистості, що відповідає головній ідеї гуманістичної парадигми сучасної освіти, де головна увага приділена окремому студенту, його всебічному й гармонійному розвитку, прагненню до творчої самореалізації, здатності ефективно працювати й навчатися протягом усього життя.

Кожен із цих авторів зробив вагомий внесок у розв'язання даної проблеми, але жоден із них не висвітлював її з погляду підготовки майбутніх педагогів у процесі вивчення ними фундаментальних галузей системи національного права України.

Мета даної статті дослідити, як проблемно-пошукові методи, в основі яких покладені закономірності творчого засвоєння знань, використовуються при підготовці фахівців до їх майбутньої професії – вчителя правознавства.

У 60-х роках минулого століття виникає необхідність апробації різноманітних підходів до класифікації існуючих методів навчання. Серед них найбільше відповідає специфіці навчання у вищому навчальному закладі класифікація відомого дослідника Ю. Бабанського, згідно з якою методи навчання поділяються на 3 групи:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності [1].

Наше дослідження спрямоване на другу групу методів: дискусії, ділові ігри, мозкові штурми, круглий стіл тощо.

У сучасній вищій школі ці методи застосовуються при проведенні основних форм навчальної діяльності, які перевірені довгим періодом часу – це лекції та семінари.

Ефективність таких форм навчання значно зростає, тому що проблемно-пошукова складова, покладена в їх основу, стає найголовнішою.

Відомий дослідник С. Витвицька визначає основні види проблемних методів. Серед них: лекція-мозкова атака, лекція-дискусія, лекція з розбором конкретних ситуацій.

На її думку, лекція – мозкова атака це – запрошення до колективного дослідження. Викладач пропонує слухачам спільно вивести те чи інше правило закономірності процесу, явища. При цьому він звертається до досвіду й знань аудиторії. Уточнюючи й доповнюючи відповіді, викладач підводить теоретичну базу під практичний колективний досвід, записує висновки на дошці (за традиційної форми лектор викладає сам). Звичайно, у такому випадку, часу витрачається більше, але його можна зекономити, не зупиняючись на деталях. У процесі «мозкової атаки» відзначається велика активність студентів.

Лекція-дискусія. На відміну від попереднього прийому, у цій ситуації викладач не тільки використовує відповіді слухачів на поставлені питання, а й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами. Це поживає навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність аудиторії, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою, використовуючи її з метою переконання, долаючи негативні установки й помилкові думки деяких студентів. Зрозуміло, що ефект досягається лише за умови правильного добору питань для дискусії та вдалого, цілеспрямованого керівництва. Питання ставляться залежно від контингенту аудиторії.

Лекція з розбором конкретних ситуацій – один зі способів активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів. За формою така лекція є дискусією, однак для обговорення викладач ставить не питання, а наводить конкретну ситуацію. Ця ситуація представляється усно або у фрагменті діафільму, відеозапису й містить у собі достатню інформацію для оцінки явища й його обговорення. Викладач намагається розв'язати дискусію. Іноді обговорення мікроситуації використовується як своєрідний пролог до наступної частини лекції. Це необхідно для того, щоб зосередити увагу аудиторії на окремих проблемах, підготувати до творчого сприймання матеріалу. Як правило, ситуація добирається досить гостра (конфліктна). Але потрібно пам'ятати, що на обговорення не повинно витрачатися багато часу; не можна також допускати, щоб дискусія відхилилась від теми. Треба пам'ятати, що основним змістом заняття є лекційний матеріал [2].

Усі ці види лекції поряд із традиційними застосовуються в навчальному процесі, особливо при вивченні цивільного права, тому що ця галузь є однією з найбільш об'ємних та складних у системі права України.

Навчальний вплив полягає в тому, що проблемні лекції дають можливість охопити та засвоїти значні обсяги необхідних знань, які були здобуті в результаті самостійного розв'язування завдань поставлених і контрольованих викладачем. Виховний результат дозволяє студентам бути впевненим у собі й набути практичного досвіду колективного спілкування, поважати один одного, що є необхідним під час проведення семінарських занять, а в подальшому й у професійній діяльності.

Результати нашого експерименту свідчать про те, що проблемна лекція порівняно з традиційною є більш ефективною, саме вона дає змогу цікаво та усвідомлено засвоїти необхідний матеріал у результаті активізації інтелектуальної діяльності, зробити сумісну роботу відповідальною й підготувати студентів до самостійного творчого оволодіння знаннями, як того потребують вимоги сучасного життя.

Проблемно-пошукові методи відіграють основну роль у проведенні семінарів у формі дискусії, ділової гри, мозкової атаки, круглого столу тощо.

Одним із провідних методів є дискусія. Семінар-дискусія дає можливість студенту висловити свою власну думку з приводу проблемного питання, аргументовано її відстоювати, критично аналізувати думки інших, знайти спільне рішення для розв'язання завдання, що стояли перед групою. Сам процес застосування цього методу сприяє активній участі кожного студента в роботі під час семінару, глибокому засвоєнню необхідних знань, вдосконаленню мистецтва дискутувати.

Під час бесіди з групою студентів після проведеної дискусії з теми «Соціальні норми, їх місце та роль у регулюванні суспільних відносин» були нестандартні відповіді:

«Дискусія навчила слухати, поважати думки інших колег. Це допомогло нам, обрати правильне рішення», «Не боялись помилитись, бо працювали єдиною командою», «Спілкування було вільним і рівним, нам це дуже сподобалося...»

Такі висновки дають можливість стверджувати, що активізований процес мислення дав змогу самостійно й ефективно приймати рішення, що дуже важливо в майбутній діяльності педагога.

Ігровий метод, який використовувався в навчальному процесі, був запозичений із прикладної діяльності. Цей метод дає змогу імітувати конкретну ситуацію, яка найчастіше зустрічається в професійній діяльності. Сутність ділової гри полягає в тому, що імітується процес підготовки й прийняття рішення шляхом взаємодії усіх учасників, які аналізують і уточнюють інформацію при відтворенні конкретної події.

Ми використовували цей метод при проведенні семінару-ділової гри під час вивчення теми: «Порядок розгляду індивідуальних трудових суперечок», – у галузі трудового права України.

Студенти із задоволенням виконували ролі працівника, директора підприємства, голови профспілкового комітету, судді місцевого суду, тощо. Вони активно вчилися культурі спілкуватися з іншими учасниками гри, поважати їх особисті погляди, відповідально ставитися до своїх обов'язків та відстоювати власну позицію.

Дидактична функція полягає в ефективному застосуванні знань, які були здобуті на лекціях і отримані при самостійній підготовці, відбувалося оволодіння навичками та уміння вирішувати життєві проблеми в координатах права, відповідно до норм діючого законодавства України.

Педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом при застосуванні цього методу дозволяє усвідомити, що з кожним кроком росте професійна майстерність майбутніх вчителів правознавства, які з великим ентузіазмом, творчо знаходять шляхи вирішення складних життєвих ситуацій і зможуть не тільки показати учням, як себе поводити при тих чи інших обставинах, а й реально допомогти людям, поновити їхні права й законні інтереси, які були порушені.

Семинар «мозковий штурм». Суть його полягає в колективному вирішенні найскладніших завдань, з якими студенти були завчасно ознайомлені. Кожен учасник висловлює власну позицію, при цьому активізується розумова діяльність всієї групи для аналізу запропонованих ідей. Таким чином, знаходиться спільне рішення, яке, як правило, задовольняє всіх.

Виховний вплив мозкової атаки спрямований на формування переконання, що складні питання важко вирішити без взаємодопомоги один одному, тому що перш за все важливою є така складова, як колективізм.

Наші дослідження в доцільності використання проблемно-пошукових методів при проведенні лекцій та семінарів дозволяють упевнено зробити наступні висновки: застосування даних методів буде ефективним і корисним при підготовці майбутніх учителів правознавства лише за умови комплексного підходу до їх вибору, виходячи із завдань та мети навчального процесу. Досягнуті результати дають перспективу спрямувати зусилля на подальші наукові дослідження у використанні проблемних методів під час педагогічної практики як засобу становлення майбутніх фахівців професіоналів.

Література

1. Бабанський Ю. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М. Педагогика, 1982. – 192 с.
2. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 138 – 139.
3. Добрина Т. Интерактивная форма семинарских занятий в высшей школе // Педагогическое образование и наука. – 2009. - № 8 – С. 70 – 75.
4. Доненко Л. Проблемно-пошукова технологія від теорії до практики // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 2 – С. 31 – 34.
5. Катеруша О. Ділові ігри як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів // Вища школа. – 2009. – № 12. – С. 53 – 56.

УДК : 371. 134 : 378.094

Авхутська С.О.

аспірантка Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті визначено можливості суспільно-гуманітарних дисциплін у формуванні та розвитку полікультурної компетентності майбутніх учителів історії. Запропоновано впровадити інтегрований спецкурс з проблем полікультурності з метою поглибленого вивчення студентами міждисциплінарного знання у вищій школі.

Ключові слова: культура, полікультурна компетентність, полікультурна грамотність майбутнього учителя історії.

Авхутская С.А. Формирование поликультурной компетентности будущих учителей истории в процессе изучения общественно-гуманитарных дисциплин.

В статье определены возможности общественно-гуманитарных дисциплин в формировании и развитии поликультурной компетентности будущих учителей истории. Предложено внедрение интегративного спецкурса по проблемам поликультурности с целью углубленного изучения студентами междисциплинарного знания в высшей школе.

Ключевые слова: культура, поликультурная компетентность, поликультурная грамотность будущего учителя истории.

Avhutskaia S. Forming of multicultural competence of future teachers of history in the process of study of disciplines of humanitarian cycle.

The article deals with problem of forming of future teacher of history to be multicultural competence in the course of the humanities' learning.

Key words: culture, the multicultural competence, multicultural literacy of future teacher of history.